Број 250. У Новом Саду, у среду 14. (27.) новембра 1912 Година XLVII

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 3 круне; на четврт године 9 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 К 50 п. за четврт године 10 К 5 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: На пола године 2 кр., на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

(Јутарњи лист)

ИЗДАЊЕ „РАДА" ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Јована Т Чавића — Администрација »Заставе« налази се у кући, где је Милетићева штампарија у Лауша Кошута (главној) улици број 20.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрација »Заставе«.

Рукописе не враћамо.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Чек-конто 12008.

Шта се мисли у Немачкој и Италији?

Берлин, 12. (25.) новембра.

Посети аустроугарског престолонаследника код немачког цара не може се одрећи велики политички значај, особито пак кад се узме у обзир, да се престолонаследник саветовао са канцеларом Бетман-Холвегом и државним секретаром за спољне послове. Кидерлен-Вехтером. Не може се порицати значај ни састанку аустроугарског шефа ђенералштаба Шемуе са шефом немачког ђенералштаба, Молткеом Да и јавно мнење озбиљно схвећа политичке прилике, види се и по томе, што се на берзама опажа велика забринутост и падање цена државним и другим папирима. С тим у свези мора се уочити и та околност, да је руски ђенерал Татишчев говорио са царем Вељемом и отпутовао у Петроград, а говори се, да је понео собом важну поруку. Но и поред свих ових појава писање немачких листова доста је хладнокрвно. У њима превлађује мишљење, да ће се наћи излаз за мирно решење целога спора и то тако, да Србија добије трговачко пристаниште на Јадранском Мору, а и да се задовоље оправдани захтеви аустроугарске дипломације.

У Берлину не верују, да ће Немачка допустити, да дође до европског рата. Један берлински Немац овако је образложио то своје веровање: Лане је било у питању Мароко, где смо ми били непосредно заинтересовани, па ипак није дошло до рата, а данас кад се тиче једног пристаништа на Јадранском Мору, за које наши интереси нису везани, нећемо да загазимо у рат. Немачка би много метнула на коцку, а питање је, да ли би могла да извуче какве користи. Интереси Немачке захтевају, да она не слаби свој политички и војнички положај у Европи због којекаквих ситница а уз то још да изгуби своје добре пијаце на Балкану. Зато ми верујемо, да ће немачки цар употребити све, што стоји до њега, да спречи овај бесмислени рат. Наша штампа препоручује аустријској дипломацији, да изиђе балканским државама на сусрет и тако да оствари своје захтеве. Немачка дипломација гледаће да изравна спор између Русије и Аустроугарске и тако да омогући сазив европске конференције, коју предлаже Француска. У немачким листовима истиче се нарочито и та околност, да Русија и Аустроугарска још нису учиниле изјаве, које би онемогућиле мирно решење.

У Берлину полажу много и на држање Италије, која је противна рату. Значајно је, да се баш сада изводи промена у овдашњем посланству Италије. На место посланика Панце долази први секретар талијанског министарства спољних послова Волати, који ће имати задаћу, да упливише на политику тројног савеза у мирољубивом правцу. После освојења Триполиса Италија има интереса, да се одржи мир. Триполитански рат стао је Италију великих жртава у крви и новцу. Она ће сада имати у Триполису врло много посла, па не лежи у њеном интересу, да се заплете у нови рат. Истина је, да питање Албаније јако интересује Италију, а зна се да би она лакше прегорела, да се у Албанији учврсте Црна Гора, Србија и Грчка, него Аустроугарска. Италија се много не брине око тога, ко ће завладати у Драчу и Шинђину, јер ту нису згодне обале за ратно пристаниште. Али никако не би пристала, да Авлона (Валона) дође у руке автономне Албаније, у којој би превлађивао аустријски уплив. Један талијански адмирал рекао је, да Авлона мора бити талијански посед. Разуме се, да на то не би никако могли пристати у Бечу, јер би онда Италија била господар на вратима Јадранског Мора, па би га могла у свако доба затворити.

О држању званичне Италије још нема поузданих доказа. Из Беча су овамо стигле вести, да је талијански посланик, војвода од Аварне дао изјаву меродавном месту, која потпуно задовољава. Међутим је угледни посланик Торе одговорио на чланак „Пестер Лојда" у миланском листу „Коријере дела Сера" овако: „Ми смо савезници Аустроугарске, па ћемо искрено одржавати услове савеза. Аустроугарска жели да бар делимично добије на Истоку оно, што су јој последњи непредвиђени догађаји одузели. Овај програм, ове тежње Аустроугарске изазвале су нову политичку ситуацију. Савез Италије и Аустроугарске важио је за прилике на Балкану пре рата, али не и за прилике, какве се сада тамо стварају, и како би их Аустроугарска искључиво за своје интересе хтела да удеси. Ми можемо да се заузмемо за мир и морамо то да учинимо. Могуће је поравнање, ако Аустроугарска не захтева, да се ствари на Истоку подвргну циљевима програма Аустроугарске против нове балканске ситуације и против права оних народа, који су ту ситуацију створили." (Овај чланак је немило дирнуо „Пестер Лојд", па неће да одговара на њега јер, вели, да је талијански посланик војвода од Аварне дао друкчију изјаву. Ур)

Тако ето пише један члан талијанске владине странке. Независно јавно мнење је пак одлучно против Аустроугарске. У Риму је већ одржан збор у корист балканских народа, а сprема се и други, много већи. На првом збору говорио је чувени талијански политичар Барзилаи. Он је између осталог рекао, да је албанско питање за Аустроугарску једна нова политичка игра. Ако Аустроугарска не мрзи Србију, а независност Албаније јој толико лежи на срцу, нека јој уступи пристаниште и једно парче Босне и Херцеговине, коју је аустријска влада анектирала, кад је друкчије мислила. Талијани неће и не могу допустити, да се од независности Албаније створи оружје против стварне и потпуне независности балканских држава,

ПОДЛИСТАК.

ПОНОСНИ СРПСКИ РАТ.

— Велике приче скромних очевидаца. —

Под тим насловом послао је дописник миланског листа „Коријере дела Сера", Гвелфо Чивинини, свом листу из Врања овај леп допис:

„Рањеници и заробљеници стижу непрекидно. Рањеника је пуна болница. Похађати их, прошетати између редова њихових креветаца ствар је која не жалости, него одушевљава човека, толико се сваки од њих, па и онај који је тешко рањен, дичи својим ранама. Храбри борци причају нам о борбама просто и весело. Понеки који су рањени у груди, раскопчавају кошуље, показују завоје и ударају се у њих песницом, велећи поносно и искрено: „Чим оздравимо, вратићемо се тамо" Ни најслабији јаук, ни најмања жалба не чује се по светлим ходницима, него само речи које изражавају понос Они који пате стежу зубе и трпе ћутећи.

Јутрос уђе у нашу кавану старешина једне добровољачке чете, један ђин у српској ношњи од белог сукна. Вратио се из не знам које борбе против арнаутске чете. Превалио је тридесет километара пешке, имао на себи осам рана, од којих су неке већ почеле да зарашћују. У Врању су га саветовали да иде у болницу; али он је слегао широким раменима и одговорио: „Лекари имају пуне руке посла."

Један од рањеника причао ми је епизоду о капетану Светиславу Милићу из 18. пешадијског пука у бој у на Куманову. Он је са својим војницима ударио на један врло јак непријатељски кланац, из кога је пушчана ватра обасипала његове редове. Премда је прави град од зрна обарао војника за војником, они су непрестано наступали заузимајући корак по корак земљишта. Капетану стиже наредба да се повуче, али он не послуша. Наредба му је поновљена по други и по трећи пут, али он и опет не послуша. Међутим његова чета се све већма разређивала. И по четврти пут доби наредбу да се повуче. У очајању, усправивши се у сред пушчане ватре, капетан Милић узвикну: „Ево како се српски официр повлачи пред непријатељем", и дигнувши револвер размрска своју лобању.

Други један рањеник прича, како је капетан Љуба Ђорђевић заузео шанац на Загоричанима. У том шанцу била је једна турска батерија, која је сипала страховиту ватру. Капетан Ђорђевић нападне је са својим војницима на бајонет. Пошто је одбије, три пута, три пута је и опет нападао. Са својом четом, која је била сведена на шаку људи, успео је напослетку да је освоји после жестоке и упорне борбе на бајонет. Четни застав ник попе се на један топ и разви српску тробојку, али га једно зрно удари у чело и обори; други војник дочепа заставу и попе се на топ; када је пао и он, трећи војник је напослетку успео да у крв огрезлу заставу развије на освојеној батерији.

— Јесте ли видели престолонаследника Александра? — питао сам једног официра, који се враћао из Куманова са зрном у мишици.

— Видео сам га када се враћао, на путу из Куманова у Прешево. Једна дуга поворка рањеника на колима и пешице кретала се лагано по пљуску. Престолонаследник је пролазио на коњу са својим главним штабом Рањеници су се помакли из кола, прибијали се уз крај друма и поздрављали га силним узвицима, машући завијеним рукама и издижући повезане главе. Величанствен призор, господине. Тако су морали војници велике армије поздрављати императора.

Пролазе и заробљеници. То су разбијене гомиле бедника, редифа и Арнаута, дивљих и подлих створова, чије су очи испуњене мржњом и у којима се огледа потмула клонулост. Спроводи их неколико војника с бајонетом на пушци. То су дуги редови подрпаних, голих људи, који су толико бедни и скрхани, да и они њихови дрољци нису више живописни. У овом малом Врању са белим кућама посред зеленила, пуном лепог и поносног света, они, ти подрпани заробљеници једина су дисхармонија. Човек мора напрегнути сав свој мозак, па да их замисли као борце. Ни регуларни војници немају више ништа војничког у својим похабаним, безбојним, блатњавим униформама.

Има и других заробљеника, за које је ропство, у толико пре што живе као слободни људи у Врању, права благодет, ослобођење од тешке море. То су нижи чиновници и службеници турских железница, отомански поданици, али људи разних народности. За нашим столом налази се од два дана шеф једне мале станице у близини Куманова. Он нам је причао занимљиве ствари о ономе што се догађало преко границе од почетка рата до 12. октобра.

На железничкој прузи између границе Куманова има пет станица на дужини од 45 километара: Жбевац, Бујановац, Буковче, Прешево и Табановце. Чим се чуло прво пушкарање на граници, шеф жбевачке станице добио од железничке дирекције из Солуна наредбу, да се повуче. Отпу-

а нарочито не против Србије, која нема изласка на море. Италији је потребно српско пристаниште на Јадранском Мору: ради њезине трговине, да буде сломљена аустријска превласт на другој обали и напослетку, јер су данас Словени привлачени Бечу само оружје против талијанских поданика. Италија не сме да помаже Аустрију, јер би изгубила симпатије Словена и т. д.

Кад се све ово зна, онда није неоснована нада у мирно решење спора. Ако неће Италија да загази у рат, онда ће и Немачка бити мирна. У том случају не може доћи до рата. За кратко време видеће се, на чему смо.

Рат на Балкану.

Преговори о примирју.

У понедељак се у једном малом турском селу код Чаталџе, у Бакчикеју, састали изасланици турске и бугарске владе да преговарају о примирју. Преговори се воде о условима за примирје, али ће већ том приликом бити у главном обележени и услови, под којима ће зараћене странке склопити коначан мир. Рат се међутим води и даље и водиће се дотле, догод се странке не споразумеју о условима примирја, а када то буде, онда ће убрзо доћи и до мира; на тај начин топови ће ућутати тек онда, када буде углављен већ и мир На супрот томе, један цариградски лист, „Алемдар“, јавља да су зараћене странке писмено углавиле примирје од осам дана, за које време ни једна војска на Чаталџи не сме променити своје положаје нити их појачати новим четама. Тај извештај тешко да је тачан, јер на Чаталџи, како јављају из Софије, још увек се непрекидно раслеже топ вска рика.

Какве су услове ставиле зараћене странке, тачно се не зна. Из Цариграда јављају само толико, да је турска влада тачно одредила услове, под којима би у крајњем случају могла пристати на мир и те је услове доставила својим изасланицима као упутство при преговорима. — У политичким пак круговима у Софији говори се, да је Бугарска у име балканских савезних држава поставила ове услове као основ за преговоре о миру: Турска се мора одрећи свију оних крајева, које су балканске савезне државе заузеле и то границе: Мидија—Серај—Чорлу — ушће реке Марице. Осим тога савезнице ће окупирати крај код Чаталџе све до Сан Стефана и држаће га све дотле, догод Турска не наплати савезницама ратну отштету, у износу од 700 милиона франака.

Како ће се преговори свршити, тешко је предвидети. Један извештај из Софије казује, да су бугарски изасланици увидели, да Турска разним смицалицама хоће да одуговлачи, те у Софији превлађује расположење, да рат треба продужити

Опсада Скадра.

Са Црнојевића Ријеке јављају, да се у недељу чула од Скадра јака топовска паљба. Исто тако и ноћи од недеље на понедељак. Нарочито су јако пуцали Турци на црногорске положаје на Тарабошу и пред Скадром. Црногорци су слабије одговарали, а у понедељак су црногорски топови сасвим заћутали. Свакако зато, што Црногорци штеде муницију. У то време се црногорски краљ Никола у Бару саветовао са црногорским војсковођама, генералима Мартиновићем и Вукотићем. Али знаци показују, да је на прагу озбиљнији црногорски потхват, који ће можда донети коначну одлуку.

Љубљански „Словенец“ дознаје, да се српска помоћна војска под генералом *Живковићем* налази пред Скадром и да је довукла преко 50 великих опсадних топова. Али Црногорци не пуштају српску војску да удари на Скадар, јер хоће да га сами освоје. Очекује се, да ће ових дана Црногорци предузети одлучан нападај на Скадар.

Опсада Једрена.

У недељу су, како јављају из Софије, турске трупе покушале нов испад из Једрена против опсадничке војске према југу. Турци су и опет сузбијени са великим губитцима. Опсадничка војска још је јаче сузила опсадни појас, примакла се још за један километар ближе граду.

У Цариграду, као да су знали за тај турски испад и очекивали су, да ће турска посада у Једрену можда успети да се пробије и пође према Чаталџи, те би тако бугарска војска на Чаталџи доспела између две ватре Ради тога су Турци и отезали са преговорима о примирју. Покушај једренске посаде није успео, а бугарски преговарачи о примирју стекли су једно искуство више о турском лукавству.

Српска помоћ савезници.

Берлински листови дознају, да су две дивизије српске војске отишле у помоћ Бугарима на Чаталџу. Под Једренима се већ од дужа времена налази српска војска, која не да ока отворити турској посади у граду. Софијски „Мир“ такође пише, да ће на Чаталџу ускоро стићи и српска савезничка војска, ако Турска не пристане на поднесене јој услове за мир, и онда нема те силе, која ће савезничку војску задржати, да уђе у Цариград.

Гласови из Грчке.

У Лондон је стигао из Атине глас, да су Грци посели острво Хијос. — У Солуну су Грци међу заробљеним турским официрима открили заверу. Ушли су у траг, да су заробљени турски официри, међу њима и Назим беј, радили на образовању разбојничких чета, да дигну буну. Сви турски заробљеници који су имали удела у тој завери, отпремљени су на грчким паробродима у Пирej.

Ствар аустријског конзула Прохаске.

„Самоуправа“, лист српске владе, поводом непријатне и неочекиване ствари аустроугарског конзула Прохаске, пише, како је један део аустријске и мађарске штампе преухитрио, па је о тој ствари, не познавајући је, почео да пише жучно и да без разлога напада Србију, а што је само за жалење. Баш да су српске власти и учиниле случајно што неправилно, та рат је, и онда је требало сачекати истрагу, јер су и у Бечу и Пешти требали помишљати, да је и конзул Прохаска могао згрешити. Истрага ће показати ко је крив. Српска влада ни Аустроугарску, а ни остале своје суседе није никада изазивала нити досађивала им, а не може јој бити ни у интересу, да се конзулу Прохаски чине какве непријатности. На српску владу дакле не пада никаква одговорност. Ако истрага покаже, да су криве српске војничке власти, оне ће и одговорност понети.

Бечки суд о положају.

Из *Беча* полузванично саопћавају: Од четвртка је положај јако озбиљан. У четвртак је руска влада изненадно променила своје становиште у питању српске луке на Адрији. Руски министар спољних послова, Сазонов, изјавио је, *да Русија мора помагати захтев краљевине Србије гледе јадранске луке* и да је молио немачку владу, да приволи бечку владу да буде попустљивија према Србији. Немачка је влада одбила ту жељу руске владе и од тада се положај јако заоштрио.

путовао је журно ноћу с породицом, док се околна брда разлегала од пушчане паљбе између српских добровољаца и Арнаута, који су се повлачили, а већ били почели пљачкати домове српских сељака и вршити покољ над становништвом.

У Бујановцу је затекао тамошњег шефа станице, који се кретао у бегство, остављајући цео материјал. Буковце је бранила једна турска тврђавица са великим гарнизоном, којим је командовао један пуковник. Ту је било три или четири хиљаде људи.

Из Куманова су почињала да стижу појачања у пешадији и коњици, која су се смештала у унутрашњост станице. Тако је гарнизон имао седам батаљона. Официри су се подсмевали Србима. „Ако се дрзну кренути се — говорили су — кундацима ћемо их отерати у Београд и нагнати их да се подаве у Дунаву“.

Први прави судар био је између Жбевца и Буковца. Све трупе похитале су на ту страну. Официри су непрестано збијали шалу. Пушчана паљба наставила се цео дан. Увече су станицу преплавили Арнаути, који су бежали, разбијени војници.

На станици, где се налазио овај шеф станице, који нам исприча ове догађаје, беше остао један омањи гарнизон народне војске, којему је командовао један непрестано пијани официр. Када су стигли рањеници, настала је пометња, свађа, прави дар мар. Сви хоће да беже. Онај пијани официр дочепа шефа станице за груди и натера га да се постара за воз. Шеф станице нареди, те се спреми једна машина и отправи га својима.

Шеф станице обрати се телеграфски у Солун, да би знао, шта да ради. Одговорише му: „Видећу“. Али како се ноћу наставило бежање трупа и Арнаута, отпутова и он са својима пешице, дуж пруге, најпре у Прешево, па затим у Табановце. Тамо је стигао после поноћи. У становништву метеж, свуда је овладала паника. Станица је пуна турских увијених жена и деце, која плачу. Други пролазе, беже безобзирце.

Двадесетак војника, који су чували станицу, такође побегоше. Станица остаје сама. Из Прешева стиже један воз, на коме је машиниста официр и пројури, не зауставивши се. Пред зору види се овде онде понеки турски коњаник из малих патрола, које су ишле у извиђање.

Пред вече стиже један престрављени сељак и јави, да су Срби већ на брдима. Наједаред се између дрвећа на брдима појави пожар. Из далека се чује потмула грмљавина топовска. Железничко особље, мислећи да ће станица бити бомбардована, испресеца телеграфске жице и упути се Куманову, пешице, гурајући пред собом вагончиће пуне бегунаца. У ноћи се на све стране чула пушчана паљба.

У Куманову иста забуна, иста паника. Пред зору чује се да су пали Табановци. Један старац прича, како је срео једну гомилу виших официра, који су бежали. Зашто сви беже? Шта се то збива? „Ништа, видећете; ратна варка, план“, одговарају. О Србима сваки турски официр говори са презрењем.

„Прави отпор даћемо само Бугарима, а овде је ствар за спрдање“ — веле.

Тако освану и среда. Са истока се чује топовска тутњава. Сви мисле да то стижу Бугари од Криве Паланке. Топовска паљба траје сат и по, затим се изгуби у долинама и брдима. У Куманову се мислило да су се Бугари повукли и да се бој окончао. Али, после два сата, пушчана и топовска паљба се наставља на све стране и траје све до увече, док не почеше стизати први рањеници. Официри који стижу праве се да су весели. Причају, како су узели четири топа и заробили четири стотине војника. „Сутра ћемо бити у Врању“ — веле. Али рањеници стижу непрестано. Има их на стотине. Траже се многи возови ради њиховог преноса, али нема машина, станица је мрачна и закрчена; у тој силној пометњи полази за руком да се пошаљу три воза у Скопље.

У зору борба почиње и опет. Сви непрестано мисле, да то Бугари теже да се сједине са Србима и да их Турци, који су између њих, у пола спречавају. Нико не верује да су ту сами Срби. Официри, који одлазе и долазе, непрестано доносе добре гласове: „Све је добро; непријатељ се повлачи“.

Али у подне наш шеф станице, који се на четврт сата удаљио од станице ка бојишту, попевши се на један брег, нашао се у гомили бегунаца. Они се секу, бију између себе, деру. Сахид паша пролази у галопу.

Од тога тренутка се сећање шефа станице почиње бркати. Станицу непрестано преплављују хорде војника који беже, који скачу у возове што се крећу, избацују рањенике, отимају бајонетом место, очајнички се хватају за железничка кола, трпају се на кровове. А унаоколо се наставља огорчена, ужасна борба. На станици се разлеже вика и дрека, и чују јауци рањеника. Шеф станице бежи у један подрум и проводи ту ноћ, слушајући, како напољу војници и Арнаути пљачкају станицу и покушавају да обију касу. Страховити часови! Чују се очајнички крици. То можда почиње сеча Напослетку се кроз прозор појави зора, која нам се учинила ужасна, крвава. Наједаред се зачуше други гласови, песме. То су били српски гласови, српске песме. Једва једном слободни! Шеф станице и његови другови излазе из свога склоништа, прилазе војницима, грле их.

Заборавио сам рећи, да је тај шеф турске станице био Грк.

Према томе у Бечу даље тврде, да су нетачни гласови, да се Немачка примила да посредује између Аустроугарске и Србије, а кажу, да је нетачан и онај глас, да је пруски принц Хенрик за то отишао у Петроград, не би ли поново успоставио споразум између Аустроугарске и Русије.

Руско мишљење о положају.

Из кругова руске владе одлучно порачу, да Русија има ратоборних намера. Поричу и то, да се однос између Русије и Аустроугарске погоршао. Руска влада остаје при своме уверењу, да се сукоб између Аустроугарске и Србије може решити мирним путем, а решаваће се онда, када се балкански рат доврши, те велике силе буду имале полазну тачку за преговоре. — У круговима руске државне Думе не верују, да ће доћи до рата између Аустроугарске и Србије. Министар Сазонов је пред неким угледним политичарем изјавио, да је однос између Русије и Немачке тако изврстан, да ће се сукоб између Аустроугарске и Русије, ако би до њега дошло, безусловно моћи изравнати.

Руске припреме.

Из Кракова јављају, да је руска влада ограничила промет на железничкој прузи Варшава—Беч. Руска влада тврди, да је то учињено због измене железничких шина, али је јасно, каже тај извештај, да је тај поступак руске владе у вези са мобилизацијом. — Из Петрограда јављају у Лондон, да је руска балтичка убојна флота која се иначе у ово доба већ налази у кронштатској луци на зимовању, још увек у балтичкој луци Либави и то спремна за полазак.

Енглеско мишљење о положају.

„Тајмс“ пише: Енглеско јавно мнење сматрало би нападајем против просвећености, ако би велики хришћански народи потегли оружје једни против других зато, што су балкански народи учинили крај својим петвековним патњама. У политичким круговима не сумњају у то, да Русија помаже Србију, да оствари своје захтеве. А не би се ни изненадили, када би хришћанска Аустроугарска подстицала Турску на даљи отпор. Али до новог рата не треба и не сме да дође. У енглеским политичким круговима превлађује мишљење, да Русија озбиљно не мисли да зарати, него хоће само да задржи бечке дипломате, да буду попустљивији према Србији.

У хатар истине.

Биоград, 12. новембра 1912.

У 247. броју „Заставе“ изашао је један допис из Загреба, који исправља моја опажања.

Мени је мило, што се дописник труди да исправи криву Дрину. Није мени била намјера да вријеђам и неправду да чиним честитим загрепским Србима. Дописник знаће, куда и на кога сам ја вишанио. На оне, што им се из руку отрже крман, упркос разнијех веза. Партијски односи, не „изгледа“ само, већ доиста кренуше на боље. Дописник не мисли да брани загрепску политику и т. д а и како ће, мучна би то била работа.

Част и капа доле чиновницима Србима. Част и велика хвала загрепским Србима, што се купе око „Привредника“; од Матијевића, Ћука, па све до онога најситнијег привредника

Чудновата ми изгледа обрана Срба лекара. Они не долазе — нису потребни — а дотле Хрвати лекари долазе и примају се братски, то су гг. Мажуранић, Херцог, Лохерт и т. д. Осим њих стигло је и стижу непрестано лекари из свију јевропских држава. Не хтједо ја свима лекарима Србима криво да чиним. Указао сам само прстом на двојицу, које ништа на свијету не може испричати.

Истина је, да сам све написао и пишем „из своје главе“, а никако из туђе а нарочито оних громовника око оног каванског стола на Јелачића пијаци.

Познајем ја врло добро загрепске прилике још од 1875. године, па све до данас. Стари сам ја дуб, не могу по вјетру да се повијам. Ја волијем оно скромно мало звоно што мирно звони, него оно „велико“ што је снажно забрујало и одзвањало по читавој горњој Крајини, али је чини ми се напукло, па се сада једва чује. Мислим да ме поштовани дописник разумије. Хвала му на доброј вољи и савјету! До скора виђења. *Страник.*

За рањенике.

За Црвени Крст у Београду осим већ објављених прилога скупио је Никола Станишић парох у Стапару још 122 круне, а приложили су по 50 круна: Мита Раде Радиног, и Младен Ивков; 10 круна: Прока Рацков; по 5 круна: Божа Стојшић и Нова Ковчин, 2 круне: Рада Попић Скупљање ћу продужити.

У Варјашу је српска црквена општина вотирала 300 круна за српске рањенике; парох г. Александар Грујић послао је сам са своје стране 5 круна, по селу пак скупљено од народа преко 300 круна добровољног прилога и један сандук рубља.

Јављају нам, да је и Шандор, угледајући се на остале родољубе, притекао у помоћ које у новцу, које пак у стварима, Србима рањеницима. Наиме, заузимањем учитеља Душана Стојковића, скупљено је у сватовима младог ратара Илије Мијатовог 82 К 70 фил. За Србе рањенике 200 К 40 фил., пак скупио је о слави месног св. храма, о св. Димитрији. — Осим тога и у стварима је лепо скупио. Мати председника месне срп. прав. црк. општине Младена Мијатовог, Катица, удова Милоша Мијатовог, даровала је за Србе рањенике 70 рифи српског платна, а остале месне Српкиње дароваше много рубље: као 50 рифи платна, 35 пешкира, 24 гаћа, 30 кошуља, 10 чаршава и 2 зимских доњих чакшира. — Све је то предано Срп. Женској Задрузи у Суботици, која ће све то одаслати Србијанском и Црногорском Црвеном Крсту. — Скупљање прилога се наставило. — О св Сави, приреди ће учитељ Душан Стојковић дилетантску представу са својим ученицима у корист србијанског и црногорског Црвеног Крста. Представљаће се „Растко Немањић“ од Бранислава Ђ Нушића.

Заузимањем Ђорђа Стефановог капелана, Теодора Лазића учитеља и Силв. Мостарског скупљани су у Пачиру прилози за српске рањенике. Скупљено је свега 532 К 50 пот и један велики сандук новога рубља. Своту од 520 круна однео лично Тоша Рацић и предао је управи српског Црвеног Крста у Београду. Сандук са рубљем на железници не хтедоше примити, па је задржано 12 К 50 пот. да се и то лично однесе.

Вести из места и са стране.

Вратио се с ратног поља.

Наш ратни извештач, г. Јаша Томић, вратио се јуче из Призрена у Нови Сад здрав и чио. Добро нам дошао!

Хрват као српски комита.

Сплетска „Слобода“ доноси писмо Антуна Врцана, водника комита, писано у Приштини, коју он назива прастаром српском престоницом Он је у комитској чети Данила Гатала, бившег црногорског војног министра. У тој комитској чети чине половину Црногорци, а остали су већином Срби и Хрвати из Аустроугарске. За Арнауте вели, да су дивљи и да хоће да притаје сав свој бес, али с лица им се чита жеља, да што пре дођу у положај да потуку „Влахе“. Још нису предали све оружје, него су га затајили. Од објаве рата Срби у Приштини нису смели да изиђу из куће. О српској војсци пише с удивљењем; у њој су сами јуваци Сама пак последња одбрана, где се виде старци, које би требало послати у какво заклониште, врши своју дужност и показује сваки дан јунаштва борећи се против невремена, које тешко и млади да поднесу. Кад би о свему хтео да пише, морао би да спева епопеју о ускрслом Душановом царству, као што је народни песник спевао о паду тога царства.

Правда је задовољена.

Београдска „Правда“ јавља, да је Државни Савет Краљевине Србије поништио незаконити указ од 24. јуна о. г., којим је бивши министар спољних послова Јован Јовановић, ставио из личне мржње, у пензију Ивана Иванића, секретара прве класе министарства спољних послова у Београду. Иванић је враћен на своје старо место у министарству, а заузеће то место, кад се врати из рата, у коме се налази као војник.

Питање митрополита Летице.

Пишу нам из Сарајева: Познато је, да је овдашњи митрополит Евгеније Летица поднио оставку, кад га је министар Билински омаловажио при своме доласку у Сарајеву изјавивши своје жалење, што не види на станици Штадлера. А Штадлер није хтио доћи, јер је првенство и старешинство ове године припадало Летици. Питање његове оставке још није ријешено. Летица није потписао ону изјаву против политике грофа Берхтолда, јер се наводно не сматра више митрополитом (?).

Не прима комесарчића.

Новосадски прота послао је овдашњем трговцу, Лази Милутиновићу, црквењака, да упита: хоће ли о крсном имену да му освети водицу. Одговор је био кратак и јасан: Не треба ми комесарчић! Сасвим тако. Нека иду та господа да свете водицу Лукачу, Тиси, Цувају, Војнићу. Слезаку и сличнима Код Срба немају шта да траже.

Прогањање Стјепана Загорца.

Кад је био Цувајев „народни сабор“ у Загребу, једна депутација из Копривнице тужила је свога пароха Стјепана Загорца, да је вечито на путу и да је забаталио своје звање, а нарочито да се матице рђаво воде. Загорац се сада налази у Бечу, па се поговара, да је Цувај издао наредбу, да га ухапсе због једног оштрог отвореног писма, у којем је напао Цувија. Загорац је као члан хрватске странке права био посланик у сабору, а у доба коалиције играо је знатну улогу.

Време.

По извештају будимпештанске метеоролошке станице очекује се температура око тачке смрзавања, местимице снег или киша.

Брзојави „Застави“.

Стигли 27. новембра.

РАТ НА БАЛКАНУ.

Трст. Паробродско друштво „Лојд“ добило је брзојав из Драча, **да су српске чете стигле до Милоте, 11 километара пред Драчем. Вероју је, да ће Срби данас ући у Драч.**

Београд. Оне српске чете, које су сада слободне, упућене су у Чаталџу, да потпомогну Бугаре.

Цариград. Из Хадемкеја јављају, да се Бугари повлаче према Чорлу.

Београд. Аустроугарски конзул Прохаска из Призрена стигао је у Скопље, где се саветовао са аустроугарским конзулом Едлом.

Београд. Пре подне је државни савет донео одлуку, да се Аустроугарској гледе пристаништа одговори, кад буде свршен рат са Турском.

Неистините вести о краљевом здрављу.

Беч. Нису истините вести, да се краљ разболео. Краљ је здрав, па је јуче пре подне примио заповеднике ратне морнарице Монтекуколија у аудијенцију, која је трајала читав сат, а после подне је примио у аудијенцију престолонаследника и угарског домобранског министра.

Заплењен социјалистички лист.

Беч. Социјалистички лист „Арбајтер Цајтунг“ јуче заплењен због прогласа међународне социјалистичке управе, упућеног аустријским, угарским и хрватско-словенским социјалистима, да спрече рат.

Комешање у Румунији

Букурешт. Овдашњи политички кругови тврде, да агитација професора Јорге против савеза са Аустроугарском нема великог значаја, јер Јорга нема много присталица, а при избору посланика у Букурешту једва је добио 200 гласова. (По изборима се не може оцењивати вредност, јер влада има средстава, да упливише бираче. Ур.)

Јурига изневерио Словаке.

Букурешт. Фердинанд Јурига, посланик у угарском сабору, иступио је из словачке странке, јер је стекао уверење, да ће га народни суд прогласити издајицом. (Он већ одавна шурује с владом, па је ухваћен, да је за свој лист примио субвенцију од владе. Јурига је ступио у католички народни савез. Ур)

Немачка посредује у корист мира.

Берлин. На заузимање цара Виљема пристао је аустроугарски престолонаследник, да Аустроугарска не расправља свој спор са Србијом сама, него да га изнесе пред европску конференцију. У том послу помаже Немачкој француска дипломација. Аустроугарска дипломација наводно тражи као задовољштину, да одступе руски посланици: Извољски из Париза и Хартвиг из Београда.

Беч. Овде се говори, да су берлински кругови утицали на престолонаследника, да Аустроугарска води стрпељиву и умерену спољну политику, те да сачека свршетак рата. Немачка је примила на себе обвезу, да утиче и на Русију у помирљивом духу. „Наје Фраје Пресе“ већ је об јавила, да је Аустроугарска прихватила предлог Енглеске, Француске и Русије, да до свршетка рата ниједна држава не заузима коначно становиште у балканском питању.

Одговорни уредник: Мита Клицин.

ПРИПОСЛАНО.*

У броју 239. „Заставе“ изашао је један чланак о несавесном руковању гимназијских фондова и заклада у Карловцима, називајући Старатеље људима „Манојловићева калибера“ и пребацујући им, да се још и сада у гимназијској благајници налазе неке облигације, које нису осигуране, којом ће свотом дакле гимназија бити оштећена. Пошто је овај чланак скроз лажан и потиче из пера једног — овом Старатељству добро познатог — протераног књиговође, који има још једину жељу да постане куратором — књиговођом ове гимназије, у ком би се случају фактично испунило његово прорицање, да међу Старатељима има људи „Манојловићева калибера“, то сматра ово Старатељство за дужност, да ту гнусну и дрску клевету од себе најенергичније одбије, јер ако икада, а оно сада може ово Старатељство отворено потврдити, да су књиге и благајница у потпуном реду, да неосигураних потраживања, или пак којекаквих пријатељских обвезница у благајници нема, као што нема ни такових издатака, који се не би оснивали на прорачуну или одлуци високославног Патроната исте гимназије, који је Патронат једина претпостављена власт овог Старатељства, те тако ине налоге, који би потицали од друге које власти или *„особе“* ово Старатељство нити је вољно, нити може извршивати.

Што се пак тиче кумства и родбинске везе међу Старатељима гимназијских фондова, то морамо признати, да су некоји чланови Старатељства у родбинској вези, но та околност нити је, нити ће штетно утицати на управу истих фондова, јер су ови чланови сасвим исправни људи, а и иначе Старатељство се не састоји само из ових чланова већ има шест чланова, дакле ни с ове стране није успело том бесрамном писцу, да се блатом баци на поштење појединих чланова овог Старатељства.

На цео његов чланак могли би у кратко одговорити: „Wie der Schelm ist, so denkt er“.

Карловци, 11. (24.) новембра 1912.

СТАРАТЕЉСТВО
гимназијских фондова и заклада у Карловцима.

* За ствари под овом рубриком не одговара уредништво ни у ком погледу. Пр. ур. „Заставе“.

ПРИПОСЛАНО*).

Исидор Поповић, учитељ, и Вида Ружићева учитељица у Старом Сивцу, верили су се.

* За ствари под овом рубриком уредништво не одговара.

Трговина.

Нови Сад, 6. новембра 1912. године.

Пшеница прве каквоће 22 К — п. до — К — п
Пшеница нова 21 К — п. до — К — и.
Пшеница средња 20 К — п. до — К — п.
Пшеница лакша — К — п. до — К — п.
Наполица нова — К — п. до — К — п.
Јечам стари 16 К — п. до — К — п.
Зоб нова 17 К — п. до — К — п.
Кукуруз у зрну 20 К — п. до — К — п.
Кукуруз у клипу нов 10 К — п. до — К —
Маст 188 К — п. до К — п.
Сланина 180 К — п. до — К — п.
Сланина паљена 180 К — п. до — К — п.
Све од сто кила.
Свињи угојени тешки 124 до — п.
Свињи средњи . . 120 до — п.
Свињи лаки . . . 100 до — п.
Теоци К 1·— по кили.
Овци 30—40 К пар.
Јагњци 20—30 К пар.

ЗА СВОЈУ ШПЕЦЕРАЈА, ДЕЛИКАТЕСА И КРАТКЕ РОБЕ ТРГОВИНУ
потребујем помоћника
као и два дечка за шегрте,
који у радњу ступити могу одмах.
ЉУБОМИР СТЕФАНОВИЋ,
Вршац „Код Пауна“. 1867 2 3

ПОЗИВ.

Решењем Краљевског судбеног стола у Новом Саду, од 15. новембра 1912., под бр. 18102/Р. 1912. позивају се сви заинтересовани, да своја евентуална

ПОТРАЖИВАЊА

од КРЕДИТНЕ ЗАДРУГЕ У ЧУРУГУ

изволе пријавити потписаном ликвидационом одбору току од 6 месеци, рачунавши од првог увршћења овог позива.

У Чуругу, 24. новембра 1912. год.

ЛИКВИДАЦИОНИ ОДБОР:

КРЕДИТНЕ ЗАДРУГЕ

1877 1—1 **у Чуругу.**

Ipar és kereskedelmi takarékpénztár részv. társaság.

Овим обавештавамо наше поштоване пословне странке, да је

Аустро Угарска Банка почевши од 16. новембра 1912. законом успостављену каматну стопу од 5% на 5½ % подигла.

С тога позивамо наше поштоване улагаче, да изволе са својим уложним књижицама нами предстати тако, да би им могли вишак каматне стопе дописати.

УЛОЗИ СЕ ПРИМАЈУ КАО И ДО САД, А ИСПЛАЋУЈУ СЕ И ОД САД БЕЗ ОДКАЗА.

УПРАВА
ИНДУСТРИЈСКО ТРГОВАЧКЕ ШТЕДИОНИЦЕ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У НОВОМ САДУ.
1871. 1—

ШПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА
која постоји 12 година **у Мокрину** на врло добром и прометном месту и која леп промет прави, због већег предузећа
Продаје се са Кућом или без Куће одмах.
За поближе услове ваља се обратити на
FELDMANA FERENCZA
1874 1 5 **Мокрин**, torontál v. m.

ЈЕДНА ОД НАЈСТАРИЈИХ!

Шпецерајских радња
у Загребу.

Која прави 300.000 круна годишњег обрта и то, искључиво од летећих муштерија, које за готов новац купују.

Предаје се.

За преузеће исте, потребно је готовине 25-30.000 круна, а остало по споразуму. Озбиљни рефлектанти нека своје понуде под знаком „Шпецерајска трговина“ на администрацију овога листа поднесу. 1856 2—3

26743. szám.
kig. 1912.

Versenytárgyalási hirdetmény.

Ujvidék szab. kir. város tanácsa az 1913., 1914. és 1915. években a városi tanács és összes intézményei részére szükséges könyvkötészeti munkálatokat ajánlati verseny utján biztositani óhajtván, felhivja pályázni szándékozókat, hogy a hivatalos ajánlati minta kitöltésével kiállitandó szabályszerű irásbeli zárt ajánlataikat folyó évi december hó 5. déleiőtti 10 óráig a tanácsi iktatóhivatalban annál is inkább nyujtsák be, mert kellően fel nem szerelt avagy későbben beérkezet illetve utóajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

Az ajánlatokhoz 100 szóval: egyszáz korona óvadékösszegnek a városi pénztárnál előzetesen történt letéteményezését igazoló nyugta csatolandó.

A városi tanács fenntartja magának ama jogom, hogy a pályázók közül — azok ajánlatára való tekintet nélkül — szabadon választhasson.

Az árlejtési feltételek és az ajánlati minta a hivatalos órák alatt a városi gazdasági ügyosztályban (II. em. 32/b) átvehetők.

UJVIDÉK szab. kir. város tanácsának 1912. évi november hó 16. napján tartott üléséből.

Dr. Demetrovics
1860 2—2 kir. tanácsos, polgármester.

Старији и млађи помоћници помодно мануфактурне и памука струке,
који сем српског језика, говоре
- - - немачки и мађарски - - -
биће акцептирани одмах.
Понуде са референцијама као и са захтевом плате (поред слободног - - стана) нека упуте на фирму - -
1864 2-3 Max Rosenberg - Šid.

:: ПРОДАЈЕМ ::
КУЋУ, ½ ЛАНЦА ВИНОГРАДА
и све кућне ствари, из слободне руке.
Стеја Ђорђевић — Вршац
1866 *Змајовина улица 93.* 2—3

ДВА ОБЕРМИЛЕРА ТРЕБА,
који су способни и самостално у већем месту млиновима управљали које тера једну сирово уље Roho ohl Motor, а другу сауг-гас (Saug-Gas). Плата је споредна ствар, јер се рефлектира само на способне и добре снаге. Места су стална. Обратити се на администрацију „Заставе“.
1863 2—3

ОГЛАС! Продајем своју КУЋУ
из слободне руке Кућа је **у Мартинцима**, на главном друму, на најлепшем месту, близу општине; цео плац. У кући има три велике собе од улице, две кујне и две собе од авлије. Има штала са шупом. Све од саме печене цигље. У кући је од дуго времена гостионица, јер имам неограничену дозволу пића. Терета нема. Преузети се може одмах. Продајем само за готов новац **Кристина Мрђеновић.** 1873 2—3

За моју шпецерајску, мешовиту и памука трговину
потребујем два добра млађа помоћника и једног шегрта.
Ступити могу одма или по споразуму. Вични немачком и мађар. говору имају првенство.
1862 2 3 НИЛОЛА ПАНИЋ *у Вуковару.*

МАНУФАКТУРНОЈ И КРАТКЕ РОБЕ ТРГОВИНИ
Ш. А. ДИМИТРИЈЕВИЋА, Осек III.
потребан је млађи ПОМОЋНИК, који сервира 3—5 год. а да је ПОТПУНО вичан намештању ИЗЛОГА. Ступање 1-ог септембра. 1871 2-4

Електрична Штампарија Дра Светозара Милетића у Новом Саду.